

Sandra Kivleniece

Lasi un atklāj pasauli!

Pārskats par 7.–9. klasē
izmantojamo daiļliteratūru

Latviešu valodas
aģentūra

2023

Jebkura pārskata veidošanā klātesoša ir subjektivitāte. Arī šis pārskats nav izņēmums. Izvēlētās grāmatas ir dažādas pēc satura, izdošanas gada, lappušu skaita, tomēr galvenais izvēles noteikums bija – pati esmu izlasījusi un gribu ieteikt izlasīt vai vismaz pāršķirstīt arī citiem, jo tajās atklātie jautājumi ir un būs aktuāli vienmēr.

Lielākoties pārskatā iekļautie darbi ir daiļliteratūra, tomēr daži attiecināmi uz izzinošo literatūru. Sevis izzināšana vienmēr ir interesanta, un labi, ka ir kāda lasāmviela, kas šo procesu padara vieglāku un aizraujošāku.

Pārskatā iekļautās grāmatas nav liktas stingrās vecuma robežās. Tas ir plūstošs. Iespējams, kādu grāmatu atklās 5. klases bērns, bet kāda būs laba lasāmviela arī vidusskolēnam. Pārskatā ir tikai divas dzejoļu grāmatas: *Netikumīgie*, jo par to ir vērts runāt ne tikai literatūrā, bet arī valodā un klases stundās. Un Eduarda Veidenbauma dzeja, jo tā pirmo reizi lasāma arī angļu valodā.

Skatot atbalsta materiālus, ne visām grāmatām tādi ir. Te uzteicama izdevniecība *Liels un mazs*, kas tās izdotajiem darbiem veido ierosmes materiālus. Iespējams, kādai šeit minētajai grāmatai tādi vēl taps. Plašsaziņas līdzekļos lasāmas vairāku grāmatu recenzijas, kā arī intervijas ar autoriem vai ilustratoriem. To visu skolotājs vai jauniešs atradīs pats, ja būs tāda vajadzība.

Ikvienu šeit iekļauto grāmatu var izmantot ne tikai literatūrā vai valodā, bet arī citos mācību priekšmetos, piemēram, vēsturē, mūzikā, dabaszinībās, fizikā, dizainā un tehnoloģijās, vizuālajā mākslā, ekonomikā un, protams, klases stundās.

Vēl viens no maniem sev izvirzītajiem uzdevumiem bija piedāvāt dažādu autoru darbus. Tomēr tas reizēm tika pārkāpts, jo ir autori, kas uzrakstījuši vairākus darbus, kurus var ieteikt šā vecuma lasītājiem to aktualitātes dēļ. Ir pat izveidotas grāmatu sērijas (Luīzes Pastores *Mākslas detektīvi*). Tika izskatīta arī literatūras apguvei ieteicamā programma (*Skola 2030*) un tur piedāvātās tēmas. Izmantojot šo pārskatu, praktiski katrai tēmai var atrast vienu vai pat vairākus literāros darbus.

Rakstot anotācijas, biju dilemmas priekšā – cik daudz atklāt saturu? Izvēlējos vidusceļu – uztvēru katru grāmatu kā logu, kuru esmu mazliet atvērusi. Tālāko *loga vēšanu* atstāju lasītāja ziņā.

Lai visiem priecīga tikšanās ar grāmatu! Un pēc tās izlasīšanas labas sarunas!

Sandra Kivleniece,
latviešu valodas un literatūras skolotāja

Inga Žolude

Pirmo reizi uz Zemes

Rīga: *Liels un mazs*, 2020

Ja dodamies ceļojumā uz nezināmu vietu, mēģinām iedomāties, kā tur izskatās un ko tur varēs redzēt. Tā notiek arī ar I. Žoludes grāmatas varoni Jūliju – zēnu, kurš kopā ar vecākiem Mā un Pā ierodas no citas planētas uz Zemi.

Nonākot skolā, Jūlijam jāiepazīst daudzas līdz šim nezināmas lietas, savukārt viņa jauniepažītie draugi Hektors un Krī laiku pa laikam mēdz teikt, ka Jūlijs ir kā no citas planētas. Rakstniece viegli un interesanti veido sižetu par trīs pusaudžu ikdienu. Stāsts veidots no 12 atsevišķiem stāstiem, kuriem ir savdabīgi nosaukumi, piemēram: *Draudzības un gulēšanas zinātne, NASA, asaras par griķiem un skudras* un citi tikpat fantāziju rosinoši. Kas ir galvenais šajā darbā? Draudzība. Šo svarīgo dzīves vērtību Jūlijam jāmācās izprast. Un tajā viņam palīdz Hektors un Krī jeb Herkules un Andromeda. Draudzības veidošana sākas ar kokā kāpšanu, bet beidzas ar ķīseļa grilēšanu lietainā dienā.

Grāmatā ir daudz interesantu un valodā aizmirstu vārdu, piemēram, *zvaigznīgums, izlodāt, zemieši*.

Atbalsta materiāli

Liels un mazs grāmatu lasījumi 2020 Attālinātie. Pirmo reizi uz Zemes:

<https://www.youtube.com/watch?v=jctAfSEx1J0>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

Satura vadlīnijas (61.–63. lpp.):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497530.pdf>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

(38. un 39. darba lapa):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497529.pdf>

Andre Snaijs Magnasons

Zilās planētas stāsts

Rīga: *Liels un mazs*, 2019

„Kaut kur kosmosā reiz dzīvoja zila planēta,” tā sākas šis literārais darbs.

Planēta ir īpaša, jo tur dzīvo tikai bērni – savvaļas bērni, kas netop pieauguši. Galvenie varoņi ir Brīmis un Hulda, bet turpat dzīvo arī Rokve, Margrēta, Steinars, Loa. Brīmis un Hulda ir vislabākie draugi. Bet kādu dienu viņu pasaulē nogrand liels sprādziens un no kosmosa ierodas briesmonis. Tā vismaz sākumā šķiet. Vēlāk gan izrādās, ka svešinieks ir *pāraudzis bērns*. Viņu sauc Jautrītis Kosmosnieks – kosmosputeķļsūcējkomivojažieris, bet galvenokārt sapņpiepildītājs un ielīksmotājs jeb, citiem vārdiem sakot, bērni iepazīst Prieka Jautrīti. Viņš spēj piepildīt bērnu sapņus. Viens no tiem ir būt brīviem kā putniem un lidot. Tā notiek – bērni lidinās apkārt ar kutelīgu kņudoņu vēderā. Bērni dienā ir tik aizņemti, ka nevēlas mazgāties. Jautrītis izdomā TEFLONU – tas atgrūž netīrumus, bet bērni ir slideni un vairs nevar viens otru apskaut. Dienu piedzīvojumi kļūst arvien interesantāki, bet ir kāda nelaime – tas viss notiek tikai tad, kad ir saule. Tumsā no tā visa nekā nav. Un bērni lūdz pienaglot sauli, lai tā vienmēr ir uz vietas. Jautrītis to izdara, tomēr diezgan ātri visiem jāpārdomā, vai šis lēmums ir pareizs. Kā dzīvo bērni, kuri tagad visu laiku ir tumsā? Daudzas lietas vairs nenotiek tā, kā gribētos.

Grāmata atklāj bērnu bezbēdību, piedzīvojumus, arī šaubas un upurēšanos. Tas ir stāsts par draudzību. Un vēl šajā grāmatā ir skaisti apzīmējumi mākoņiem – *sprogaini jēri, lidojoši gulbji*. Un jādomā ne tikai par viņiem, bet arī par tauriņiem.

Atbalsta materiāls

Izdevniecības *Liels un mazs* ierosmes materiāli:

https://cdn.shopify.com/s/files/1/0460/2825/9488/files/Zilas_planetas_stasts_materiali.pdf?v=1652358801

Zenta Ērgle

Pāri gadiem bērības zemē

Rīga: Zelta Grauds, 2010

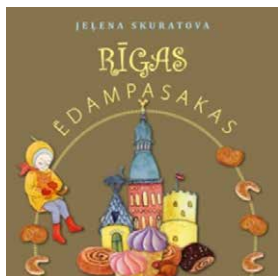
Zentas Ērgles daiļrade vairāk zināma 20. gs. 70.–80. gadu lasītājiem.

Šīs grāmatas ceļš pie lasītājiem ir gana garš. Pirmkārt, tēlojumi tapuši laika posmā no 1987. gada līdz 1997. gadam. Otrkārt, grāmata izdota tikai rakstnieces deviņdesmitās dzimšanas dienas gadā.

Grāmatā autore sarunājas ar mazmeitu Agnesi, stāstot viņai par savu tāltālo bērību. Tēlojumi atklāj dzīvi Rīgā. Tiek sauktas konkrētas vietas – Pļavas iela, Matīsa iela, stāstīts par ģimeni, jo īpaši par grosīti – vecmāmiņu. Katrs tēlojums ir labestības un mīluma caurausts. Lasot šo darbu, uzzinām, kā dzīvoja tā laika bērni, ar ko viņi nodarbojās, kā pavadīja brīvo laiku. Varbūt kādam lasītājam radīsies interese uzspēlēt *bomstīkus*?

Grāmatas valoda ir vienkārša un sirsnīga. Lai gan rakstnieces bērība ne vienmēr bija viegla, viņa atceras to labāko, ko piedzīvojusi.

Z. Ērgles atstāto mantojumu varam izmantot arī mēs, mūsdienu lasītāji. Lasīt, salīdzināt un vērtēt. Grāmatā ir ne tikai zīmētās ilustrācijas, bet arī fotogrāfijas. Patiesībā stāstījums arī sākas ar veca albuma atvēršanu...

Jelena Skuratova

Rīgas ēdampasakas

Rīga: Zvaigzne ABC, 2020

Re, jauna, neparasta pasaku grāmata! Krājumā iekļautas 9 literārās pasakas. Daži no nosaukumiem rosina siekalu veidošanos lasītāja mutē, piemēram, *Šokolādes pilsēta*, *Konfekšu zupa* vai *Siera pasaka*. Katras pasakas nobeigumā ir arī kāda garda ēdiena pagatavošanas recepte. Tās nav sarežģītas. Tomēr galvenais akcents šajās pasakās ir iepazīt Rīgu, izmantojot dažādus neparastus līdzekļus – gardumus. Tā kā pasakas ir saistītas ar ēdieniem, lasītājs var ne tikai iedomāties izlasīto, bet arī to sajust caur citām maņām – garšu, smaržu, tausti.

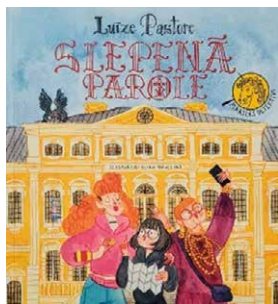
Grāmata noderēs visa vecuma lasītājiem.

No krievu valodas tulkojusi Anita Āboliņa.

Atbalsta materiāls

Rebekas Škavronskas reklāma grāmatai *Lasīšanas stafetē 2022*:

<https://www.youtube.com/watch?v=kF9YzJfZS2E>

Luīze Pastore

Slepenā parole. Izlaušanās no pils

Rīga: *Neputns*, 2023

Grāmata iznākusi bērnu un pusaudžu iepazītajā izdevumu sērijā *Mākslas detektīvi*. Šī grāmata ir septītā šajā sērijā.

Darbības vieta ir Rundāles pils, uz kurieni ekskursijā dodas vecmāmiņa un divas mazmeitas. Vecmāmiņu sauc Robertīna, bet viņa vēlas, lai viņu dēvē par Robi. Savukārt vecākā mazmeita ir Polīna, saukta par Pogu, bet jaunākā ir Vilhelmīna, saukta vienkārši par Pū. Katrai meitenei ir savas aizraušanās, tomēr abas piekrīt doties apskatīt slaveno Rundāles pili. Tur nonākot, sākas dīvainas darbības, un visas trīs ekskursantes tiek iesaistītas piedzīvojumā – neparastā izlaušanās spēlē.

Grāmatas saturs papildināts ar dažādiem faktiem par pils vēsturi, arhitektūru, interjeru. Lasītājam ir iespēja risināt dažādus uzdevumus, kuru rezultāts – atminēta izejas parole. Pirms darba lasīšanas jāaizpilda arī spēlētāja profils. Ome un meitenes iziet cauri neskaitāmām pils telpām, satiek neparastus ļaudis. Ne vienmēr viss rit gludi, ir arī nedrošība un neziņa – kas gan būs tālāk...

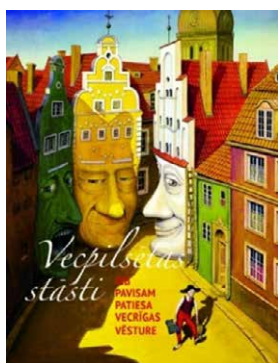
Īsta piedzīvojumu grāmata gan meitenēm, gan zēniem, gan viņu vecākiem.

Labs literārs ceļvedis Rundāles pils apskatei.

Atbalsta materiāls

Rakstniece L. Pastore reklamē grāmatu Rundāles pili:

<https://www.youtube.com/watch?v=fNGBJDUmWAY>

Marina Levina

Vecpilsētas stāsti jeb pavisam patiesa Vecrīgas vēsture

Rīga: *Zvaigzne ABC*, 2019

Informatīvi bagāts grāmatas saturs. Krāsainais vāks varētu radīt maldinošu iespaidu, ka lielā grāmata paredzēta maziem bērniem. Nē, šis izdevums noderēs tiem, kurus interesē Vecrīgas namu un ielu vēsture. Daudzie fakti ietērpti tik interesanti, ka pēc grāmatas izlasīšanas ir vēlme doties nesteidzīgā pastaigā pa klusajām un šaurajām vecpilsētas ielām un pacelt acis uz namu jumtiem. Izlasot šo grāmatu, top skaidrs, kāpēc senajā Rīgas daļā nav nekā par suņiem, bet ir Kaķu nams. Būs arī interesanti uzzināt, kā pārvietojās Melngalvju nams. Kurš no Trim brāļiem ir senākā dzīvojamā ēka Rīgā? Atbilde ir rodama grāmatā.

Autore ir padomājusi ne tikai par vēstures faktiem, bet arī par to, kā to visu izstāstīt mūsdienu lasītājam. Ir arī daži seno laiku tēli, piemēram, Hercogs un viņa Kundze, Mēmais noziedznieks. Saturu teicami papildina gleznas, kas ļauj izlasīto vizualizēt.

Labs izziņas materiāls ekskursiju plānošanai, lai iepazītu Vecrīgu.

Inese Zandere

Puika ar suni. Pirmā burtnīca. Bailes

Rīga: *Liels un mazs*, 2021

Inese Zandere

Puika ar suni. Otrā burtnīca. Bunkurs

Rīga: *Liels un mazs*, 2021

Vai smagus vēstures notikumus var izstāstīt viegli?

I. Zanderes grāmata *Puika ar suni* uz šo jautājumu dod pozitīvu atbildi.

Darbam ir divas daļas – burtnīcas.

Pirmā burtnīca *Bailes* iepazīstina ar grāmatas varoņiem un vidi, kur notiek stāstu darbība. Notikumu vērotāja ir pusaugu meitene Silvija.

Zigis ir astoņgadīgs puika, kura ģimene dzīvo Ķīpsalā. Lielākā daļa apkaimes vīriešu ir zvejnieki, bet Žanis Lipke – Ziga tētis – strādā ostā. Mamma Johanna ir mājsaimniece. Dzīve Pārdaugavā kļūst citāda, ir sācies karš. Pirmajā burtnīcā autore atklāj notikumus, kuri notiek 1941. gada vasarā un rudenī. Zigis daudzas lietas nesaprot. Dēls redz mātes satraukumu, kuru viņa cenšas slēpt. Zigis redz, kā tēvs sit kaimiņu Haimu un sauc viņu par velna žīdu. Puika nesaprot tēva rīcību. Zigim rodas daudz neatbildētu jautājumu. Šis laiks, kad visapkārt reizi pa reizei atskan šāvieni, kad zināmie kaimiņu cilvēki kaut kur pazūd, Zigim saistās ar reņģu smaku – tā ir baiļu smaka. Ar katru dienu tā ir aizvien klātesošāka. Puika kļūst par noslēpumu glabātāju. It visos notikumos klātesošs ir uzticamais draugs Džeris.

Otrā burtnīca turpina stāstu par ebreju glābēja Žaņa Lipkes un viņa ģimenes paveikto 1941./1942. gadā. Slepus tiek izrakts un sagatavots bunkurs, kur dažādos laikos un veidos nonāk no gestapo izglābtie ebreji. Viņi ir neredzami, tomēr zemapziņā jūtami. Vai izdosies palīdzēt šiem cilvēkiem saglabāt dzīvību? Zigim kādā brīdī rodas šaubas – vai viņš nav vainīgs Sašas mokpilnajā nāvē? Varbūt viņš kādam ir pateicis par daudz...

Katra grāmatas lappuse atklāj vienkāršas latviešu ģimenes varonību. Glābt dzīvību nekad nav vienkārši. Grāmata stāsta par cilvēku attiecībām ļoti sarežģītos apstākļos. Tā ir apliecinājums stipriem cilvēkiem un viņu vēlmei jebkuros apstākļos saglabāt cilvēcību.

Jurga Ville **Sibīrijas haiku**

Rīga: *Liels un mazs*, 2020

Šī grāmata ir smaga tiešā un pārnestā nozīmē. Bet autore prot traģiskās lietas pastāstīt viegli, saprotami, jo galvenais varonis ir lietuviešu puika Aļģimants, biežāk saukts par Aļģi, un viņam ir aptuveni trīspadsmit gadu. Tas ir stāsts par to, kā vienā dienā sabrūk vecā, ierastā dzīve, jo zēns kopā ar ģimeni tiek vests prom no mājām. Uz Sibīriju, kur pat āboli neaug... Šim auglim grāmatā ir simboliska nozīme. Ābols ir atmiņas par mājām un vēlāk Sibīrijā kļūst par kora nosaukumu. Aļģis stāsta par skarbo vidi, kurā viņi nonāk. Par trim vietējiem puikām, ar kuriem sākumā nekādas draudzīgas attiecības neveidojas. Par Petronēles tanti, kas Sibīrijā nonāk pēc savas gribas, un viņas mīlestību uz japāņu kultūru. Grāmata atklāj, cik liela loma nelaimē ir dziesmu dziedāšanai.

Atverot grāmatu, lasītājs noteikti būs pārsteigts par tās salikumu. Tā ir tikpat daudz rakstīta, cik zīmēta. Ilustrācijas un nelieli teksti prasmīgi savīti kopā saturiski un atvieglo lasīšanas procesu.

Sibīrijas haiku ir vienas ģimenes stāsts, viena Sibīrijas bērna atmiņas, bet mēs jau zinām, ka šādu atmiņu stāstu ir daudz. Grāmata var tapt par labu iemeslu jauniešu sarunai ar vecvecākiem.

No lietuviešu valodas tulkojusi Dace Meiere.

Atbalsta materiāli

Izdevniecības *Liels un mazs* ierosmes materiāli:

https://cdn.shopify.com/s/files/1/0460/2825/9488/files/Sibirijas_haiku_materiali.pdf?v=1652358801

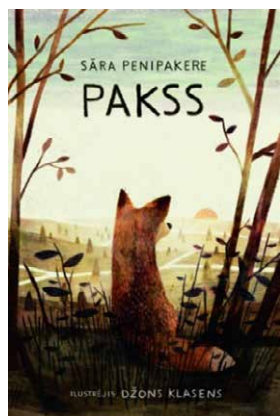
Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

Satura vadlīnijas (40.–42. lpp.):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497527.pdf>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!* (29. darba lapa):

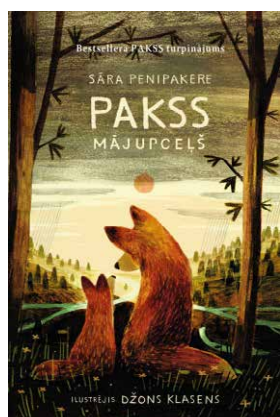
<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497526.pdf>

Sāra Penipakere

Pakss

Rīga: Zvaigzne ABC, 2021

Sāra Penipakere

Pakss. Mājupceļš

Rīga: Zvaigzne ABC, 2023

Kas ir Pakss? Viņš ir lapsa. Otrs grāmatas varonis ir Pīters. Zēns, kurš dzīvo pie vectēva. Pīteram ir tēvs, bet nav mātes. Puika iemācījes nemaisīties tēvam pa kājām. Pīters izglāba lapsēnu, un kopš tā mirkļa abi ir nešķirami. Tomēr kādu dienu notiek nenovēršamais – tēvs aizved Paksu un atstāj mežā. Tēvs dodas karā. Un Pīteram ir jādzīvo bez drauga... Saprazdams, ka draugs ir nodots, zēns sakravā mugursomu, ieliekot visvairākajās lietās, vienu fotogrāfiju un mammas zelta rokassprādzi, un dodas ceļā. Pīters dodas meklēt Paksu. Savukārt Pakss, nonācis savvaļā, mācās tur dzīvot. Viņam ir grūti, jo no mazotnes viņš ir pieradis būt kopā ar zēnu, kurš viņu atrada un izvilka no alas, kad citi lapsēni jau bija miruši. Pakss savu dzīvi līdz šim dzīvojis cilvēku sabiedrībā.

Grāmata ir smeldzīgs stāsts par cilvēka un dzīvnieka kopā būšanu, par mīlestību, atbildību un nodevību. Tā atgādina Antuāna de Sent-Ekziperī *Mazo princi* un tur izteikto domu – tu esi atbildīgs par visu, ko esi pieradinājis. Pīters apzinās šo atbildību. Viņš atrod Paksu, bet vai lapsa atgriežas mājās?

Grāmata ir par zināmo un nezināmo. Zināmais – cilvēka dzīve, nezināmais – lapsu dzīve. Autore ir rūpīgi izpētījusi un iepazīsusi šos dzīvniekus.

Ja interesē, vai Pakss un Pīters vēl satiksies, tad jālasa grāmatas turpinājums. Tās darbība sākas gadu pēc pirmajā darbā aprakstītajiem notikumiem. Pīters ir viens, jo tēvs ir kritis karā. Grāmatā uzzinām, kāpēc Pīters aiziet no Volas mājām, kā veidojas attiecības ar Semjuelu un Džedu. Un paralēli tam rit Paksa dzīve – nu jau viņš ir trīs lapsēnu tēvs. Viens no lapsēniem saslimst, tāpēc Pakss nolemj uzmeklēt savu seno draugu Pīteru...

Sirsnīga, mīļa, mazliet skumja lasāmviela.

No angļu valodas tulkojusi Laura Dreīze.

Atbalsta materiāls

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

Satura vadlīnijas (55.–57. lpp.):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497530.pdf>

Rasa Bugavičute-Pēce

Puika, kurš redzēja tumsā

Rīga: Latvijas Mediji, 2019

Stāsts uzrakstīts pirmajā personā. Stāstnieks ir Jēkabs, 32 gadus vecs vīrietis, bet stāsts ir par laiku, kad viņš ir puika, kurš apmeklē bērnudārzu, pēc tam skolu, un tā līdz 15 gadu vecumam. Darbība norit *kojās* (tagad teiktu – dienesta viesnīcā) Cēsu pilsētā, pēc tam divistabu dzīvoklī, ko Jēkaba vecāki ir dabūjuši. Tā ir parasta padomju laika ģimene, ja vien nebūtu tā, ka Jēkaba vecāki ir neredzīgi. Jēkabs kļūst par viņu acīm. Tāpēc viņš pats par sevi saka: „.. pateicoties viņiem, es biju īpašs. Es! Īpašs! Īpašs, jo redzēju tumsā.”

Jēkabs stāsta par dzīvi mājās ar vecākiem, viņu draugiem un arī par dzīvi ārpus tām, jo tās nav atdalāmas viena no otras. Jēkabs ir savdabīgs tilts no redzamā uz neredzamo, tomēr viņa vēlme ir būt tādām kā citi vienaudži.

Starp Jēkaba stāstījumu autore ir ielikusi arī zēna mammas monologus. Tie palīdz saprast aklo vecāku sajūtas.

Grāmatas saturs ir vienkāršs. Pusaudžiem varētu patikt, ka literārā valoda papildināta ar viņu leksikai atbilstošiem vārdiem. Bet tie te lieti iederas – stāstītājs taču ir pusaugu puika...

Atbalsta materiāli

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

Satura vadlīnijas (61. lpp.):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497527.pdf>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!* (34. darba lapa):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/32497526.pdf>

Režisora Viestura Siļa un aktieru saruna par teātra izrādi *Puika, kurš redzēja tumsā* Latvijas Nacionālajā teātrī:

<https://www.youtube.com/watch?v=APNbPt6fkx4>

Fragmenti no izrādes *Puika, kurš redzēja tumsā* Latvijas Nacionālajā teātrī:

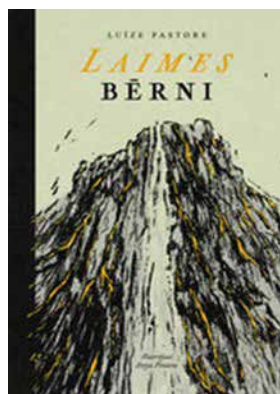
<https://www.youtube.com/watch?v=RkNIJZuVGXM>

Saruna ar grāmatas autori raidījumā *Pusnakts šovs septiņos*:

<https://www.youtube.com/watch?v=yItagWRtzbl>

Autores saruna ar aktieri Romānu Bargo par grāmatu un izrādi:

<https://www.youtube.com/watch?v=zUMNqsTyiqI>

Luīze Pastore

Laimes bērni

Rīga: *Liels un mazs*, 2021

Grāmata nav par laimes apņēmtiem bērniem, bet patiens un mazliet izdomāts stāsts par pasaulē slaveno latviešu ceļotāju – pētnieku Aleksandru Laimi. Dzīves ceļš viņu aizvedis uz Venecuēlas džungļiem.

Kāda zviedru laikraksta žurnāliste Līsa saņem avīzes galvenā redaktora uzdevumu doties sensācijas medībās. Izplatījušās ziņas, ka Laimē, šis dīvainis, atradis neticami lielus zelta kalnus un bērni spēlējoties ar dimantiem kā ar parastiem akmeņiem. Pats Laimē ar telegrammas palīdzību aicina visus žurnālistus ierasties pie viņa. Un Līsa, paņēmusi mugursomā 3 kg sāls, lai gan Laimē prasījis 200 kg, dodas neparastā piedzīvojumā uz Venecuēlas Velna kalnu...

Tā Līsa iepazīstas ar 9–10 gadus vecu meiteni Ilzi, sauktu par Krītiņu, viņas jaunāko brālīti Aleksandru Laimi junioru, Vilmu, A. Laimes sievu, un citiem cilvēkiem.

Visiem jāmacās sadzīvot gan savā starpā, gan būt saskaņā ar dabu. Neparasts ir Velna kalns un tā tuvākā apkārtnē. Šim kalnam ir liela loma darba saturā.

Grāmata atklāj citādu cilvēka dzīvi. Un to, ka katram ir vēlme atrast bagātības, kļūt bagātam. Vai tas izdodas?

Autore ieved lasītāju savdabīgā, vēl neizzinātā pasaulē, kur par svarīgāko kļūst attieksme pret dabu. Grāmatas nobeidzumā ir 10 Laimes likumi. Noderīgi ikvienam!

Atbalsta materiāli

Izdevniecības *Liels un mazs* ierosmes materiāli:

https://cdn.shopify.com/s/files/1/0460/2825/9488/files/Laimes_berni_MATERIALI.pdf?v=1652345621

Izdevniecības *Liels un mazs* grāmatu videolasījumi 2021:

<https://www.youtube.com/watch?v=NpAzBiWEVGk>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

Satura vadlīnijas (59.–63. lpp.):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/33782939.pdf>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

(31. un 32. darba lapa):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/33780781.pdf>

Autorei ir sava tīmekļvietne, kurā var uzzināt par dažādām ar izdotajām grāmatām saistītām nodarbībām:

<http://www.luizepastore.com/>

Dokumentālā filma par A. Laimi:

<https://www.youtube.com/watch?v=IYgUgrOdg-g>

Fragments no Anša Eņņera filmas *Es esmu latvietis* par A. Laimi (labi raksturo grāmatā atspoguļoto vidi):

https://www.youtube.com/watch?v=x8_dyxEFAws

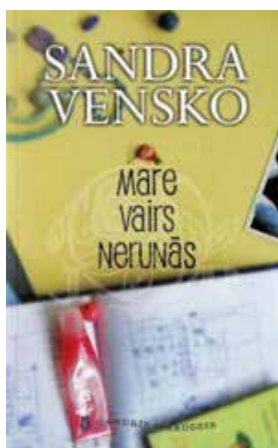

Diāna Bogdanova

Mana ome un vareņiki

Rīga: Zvaigzne ABC, 2023

Grāmatas apakšvirsraksts ir *Par manu vecmāmiņu, ukraiņu virtuvi un to, kā es nekļuva par pavāri*. Grāmatas autore bērnības gadus pavadījusi Ukrainā, dzīvojot pie vecmāmiņas Vaļas un vectēva Petjas jeb Petro. Stāsts ir bērnības mīluma izgaismots. Ar omi pavadītais laiks ir burvīgs. Nelielie stāstiņi atklāj dažādas kopā būšanas situācijas, un katrā no tām ir vieta omes gatavotam ēdienam. Lasītājs ne tikai uzzina, kas ir kroška, sirņiki vai vareņiki, bet var tos arī pagatavot, jo katra stāsta beigās ir ēdiena pagatavošanas recepte. Un gatavot tiešām gribas, jo rakstniece ir pratusi uzburt gan ēdiena smaržu, gan izskatu. Šī grāmata ir labestības piepildīta, bet tādai jau ir jābūt katra bērna bērnībai, vai ne? Kāpēc autore nekļuva par pavāri? Izlasiet paši!

Sandra Vensko

Mare vairs nerunās

Rīga: Zvaigzne ABC, 2008

Garstāsts *Mare vairs nerunās* atklāj pusaudžu dzīvi un viņu emocijas. Mare, būdama 15 gadu veca pusaudze, šajā pasaulē jūtas vientuļa. Viņai ir mamma, ar kuru ir sarežģītas attiecības. Marei ir māsa Airisa, kura ir padzīta no ģimenes. Ir draudzene Sanita, kura pārcēlusies uz dzīvi Amerikā. Mare mēģina iekļauties tajā ikdienā, kas ir viņai apkārt. Tas lielākoties neizdodas. Ir daudz neatbildētu jautājumu. Marei ir vēlme veidot draudzīgas attiecības ar Jurgu, tomēr tas neiznāk.

Grāmata ir skaudrs, izmisuma pilns kliedziens pēc sapratnes. Vai to kāds sadzird? Kāpēc Mare vairs nerunās? Stāsta lasītājam ir jārod atbildes pašam.

Šo grāmatu var sasaistīt ar citu S. Vensko darbu *Vāvere. Stāsts par manu tēvu*. Tas ir tikpat atklāts, emocijām caurstrāvots.

Lai gan grāmata izdota 2008. gadā, tajā atklātie jautājumi ir aktuāli arī šobrīd. Mare un viņai līdzīgie ir tepat, starp mums.

Jolanta Jērāne, Kristīne Vilcāne

52 patiesības. Par tevi. Par mani. Par dzīvi

Rīga: J. Jērāne, K. Vilcāne, 2020

Grāmata ir neparasta ar to, ka autores ir personiskās izaugsmes treneres (angļu val. – *coach*). Tātad viņas palīdz risināt problēmas, rast atbildes uz jautājumiem.

Grāmatā ir 52 pasakas par mūsdienu vērtībām. Neparasti ir tas, ka pasakās svarīgākās rindkopas ir drukātas zaļā krāsā. Atgādina Vecā Stendera pasakas ar klāt pievienotu pasakas morāli...

Autoru piedāvātās pasakas ļauj salīdzināt to vērtību pasauli, kas atklājas šajās pasakās un ko atrodam tautas pasakās. Vai tas ir viens un tas pats? Pasakas ir labs sākums sarunām dažādās vecuma grupās.

Atbalsta materiāli

IDEJU lapas (pdf) darbam klasē ar grāmatu *52 patiesības. Par tevi. Par mani. Par dzīvi* (par maksu).

Video informācija par to, kā materiālus izmantot. Stāsta autores:

<https://www.52pakapieni.lv/katalogs/item/idejulapas-52patiesibas/>

Klausāma viena no pasakām *Atbalss*:

<https://www.youtube.com/watch?v=4-gS2P6MeAc>

Autoru stāstījums, kā radās grāmata *52 patiesības. Par tevi. Par mani. Par dzīvi*:

<https://www.youtube.com/watch?v=45edGi5YdTQ>

Alvis Hermanis

Dienasgrāmata. 2015/2016

Rīga: *Neputns*, 2016

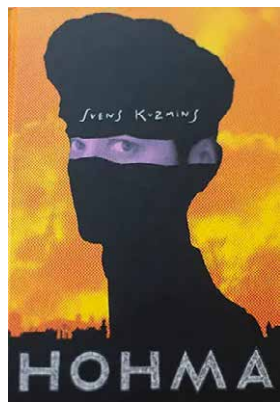
Maza, gaiša grāmata ar iedzeltenām lapām. Autors uz pēdējā vāka raksta, ka tā nav īsta dienasgrāmata, bet rakstīšanas mērķis ir mēģināt izstāstīt, ar ko nodarbojas pats autors, tātad – Alvis Hermanis.

Dienasgrāmata aptver tikai vienu gadu, pirmais ieraksts datēts ar 27.07.2015., savukārt pēdējais ieraksts ir 27.06.

Nav jau tā, ka pieraksti veikti katru dienu. Izlaistas dienas, pat mēnesis, tomēr lasītājs gūst ieskatu, kā rit teātra režisora, vadītāja, talantīga cilvēka ikdiens un arī svētku reizes. Šī grāmata parāda teātra režisora *maizes garozu*, kas izrādes skatītājam visbiežāk nav pat nojaušama.

Noslēdzošās dienas ierakstā A. Hermanis raksta: „Mana profesija ir taisīt teātra izrādes. Un katra teātra izrāde ir miniatūra pasaules modelis. Kurā ir ietverts viss.”

Dienasgrāmatas lasītājam dota iespēja iepazīt šo visu. Un varbūt kādam rodas vēlme rakstīt dienasgrāmatu par savu pasauli.

Svens Kuzmins

Hohma

Rīga: *Dienas Grāmata*, 2019

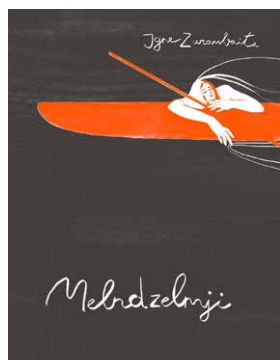
Hohma ir autora pirmais romāns.

Hohma ir izdomāta pilsēta piejūras rajonā. Atklājot dzīvi šajā pilsētā, rakstnieks stāsta par dzīvi Latvijā 20. gs. 90. gados un 21. gs. pirmajā desmitgadē. Pilsētas viesi gan nesaprot, kā te var dzīvot. Grāmata ietver 12 atsevišķus stāstus, kas veido vienotu sižetisko līniju. Stāstījums lielākoties ir veidots pirmajā personā. Tā ir saruna par ikdienu, par to, kas saista cilvēkus, mazpilsētā dzīvojot.

Romāns dod ieskatu tā laika jauniešu dzīvē. Ir interesanti salīdzināt ar mūsdienu jauniešu ikdienu. Izpētes vērtā ir nodaļa ar nosaukumu *21. gadsimta kultūras stūrakmeņi*. Vai lasītājs varētu piekrist rakstniekam? Vai varam piekrist, ka marinācija ir visaugstākais sasniegums gastronomijā? Neparasti apzīmējumi minēti, runājot par divu litru alus iepakojumu. Un vai tas vispār ir dēvējams par kultūras stūrakmeni?

Romāna valoda ir saistoša, attēlotajam laikam atbilstoša.

Šī grāmata varētu patikt tiem, kuri lasījuši Jāņa Joneva *Jelgava 94*.

Igne Zarambaite

Melndzelmji

Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2022

„Cilvēks ir kā upe – tek, plūst, mainās...,” tā par grāmatas saturu izsakās Jurga Ivanauskaite, savukārt Vincs Mīkolaitis-Putins saka: „Ūdens ir laba lieta, un zeme ir laba lieta, bet, kad tos abus samaisām kopā, sanāk dubļi.”

Ūdenim un zemei šajā grāmatā ir neredzama loma. Tie abi ir nepārtraukti klātesoši galvenajai varonei Anai. Viņa ir 16 gadu veca, atgriezusies savā dzimtajā pilsētā un dzīvo pilnīgi citu dzīvi. Tomēr pagātne ielaužas arī jaunajā dzīvē. Un ne vienmēr tas ir patīkami.

Grāmata stāsta par vienas klases jauniešiem, par viņu savstarpējām attiecībām, kā tās veidojas un kas tās ietekmē. Netieši tiek atklātas arī skolēnu ģimenes un viņu vērtību pasaules.

Ne vienmēr labi domāta rīcība patiešām arī ir laba rīcība. Garstāstā atklāts, kā viens notikums var izmainīt visu dzīvi. Anai, pagātnē sauktai Anikai, savos 16 gados dzīve atkal jāsāk no jauna...

Stāsts ieteicams ne tikai jauniešiem, bet arī vecākiem un vecvecākiem. Tas ir stāsts, kas liek domāt, kāpēc tā notika un vai varēja būt citādi...

No lietuviešu valodas tulkojusi Dace Meiere.

Haruki Murakami

Vienskaitļa pirmā persona

Rīga: Zvaigzne ABC, 2022

Haruki Murakami ir mūsdienu japāņu rakstnieks. Viņa darbi tulkoti vairāk nekā 50 valodās. Daudzas grāmatas saņēmušas literārās godalgas.

Šis krājums apvieno 9 stāstus. To sižeti ir dažādi, tomēr visiem ir kopīga pazīme – vienskaitļa pirmā persona. Vai vēstītājs ir autors? Iespējams. Izmantotais personu vietniekvārds ļauj lasītājam iejusties stāstnieka lomā. Lai gan stāstos minētas Japānai un tās kultūrai raksturīgas lietas un vietas, lasītājs apjauš, ka ir vērtības, kas ir pārpasaulīgas: cieņa, mīlestība, draudzība.

Vienā no stāstiem teikts: „Tev galva dota tāpēc, lai domātu grūtas domas.”

Tomēr grāmata atstāj labu, vieglu pēcgaršu. Tā ir laba saruna pašam ar sevi.

No japāņu valodas tulkojusi Ingūna Beķere.

Autoru kolektīvs

Netikumīgie

Rīga: *Liels un mazs*, 2021

Uz grāmatas pēdējā vāka rakstīts: „*Netikumīgie* ir režisores Kristas Burānes veidota dokumentāla dzejas izrāde (*Dirty Deal Teatro*), kuras mērķis – radīt Latvijas pusaudžu portretu dzejas valodā.”

Dzejoļus rakstījuši Marija Luīze Meļķe, Kirils Ēcis, Raimonds Ķirķis, Agnese Krivade un Kārlis Vērdiņš. Grāmatu ar ilustrācijām papildinājuši četri mākslinieki – Pauls Rietums, Agate Lielpētere, Liāna Mihailova un Sanita Adoviča.

Krājuma liriskais varonis ir pusaudzis, kurš mācās 8. klasē, vide – parasta Latvijas skola, jauniešu mājas, to tuvākā apkārtnē. Dzejoļi atklāj, kā veidojas attiecības starp jauniešiem un skolotājiem, kādas ir viņu domas par dzīvi un sapņi par nākotni. Dzejnieki pusaudžus sauc par ķērpīšiem, tāds neparasts mīļvārdiņš. Autori saka: „.. citādi nevarējām.”

Dzejolis pēc dzejoļa ieved pusaudžu ikdienā. Reizēm pat varētu pārņemt neērtuma sajūta, ka esi pārkāpis kaut kādu tikai nojaušamu privātuma robežu.

Kirils Ēcis dzejoļi *Cietais rieksts* raksta: „ja es uzdošu mazāk jautājumu kas man par to būs skolotāj.” Izlasot šo grāmatu, būs iespēja redzēt un izjust mūsdienu jauniešu pasauli. Iespējams, tā kļūs saprotamāka.

Atbalsta materiāli

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

Satura vadlīnijas (69.–70. lpp.):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/33782939.pdf>

Latvijas Nacionālās bibliotēkas metodiskais materiāls *Lasi! Atbalsti! Iesaisties!*

(37. un 38. darba lapa):

<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/33780781.pdf>

Informācija par izrādi. *Netikumīgie* – pusaudžu portreti dzejā:

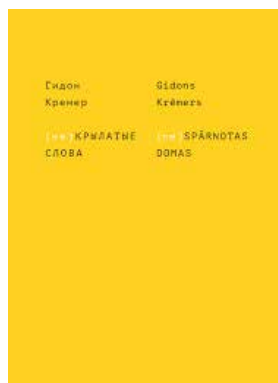
<https://www.youtube.com/watch?v=7e3FDy9w7EI>

Izdevniecības *Liels un mazs* grāmatu videolasījumi 2021:

<https://www.youtube.com/watch?v=cKktEovv3io>

Dzejoļi no izrādes *Netikumīgie* (šeit publicēto četru dzejoļu autori ir Kirils Ēcis un Raimonds Ķirķis):

<https://satori.lv/article/netikumigi-dzejoli-no-izrades-netikumigie>

Gidons Krēmers

(ne)spārnotas domas 2020/2021

Rīga: Aminori, 2022

Gidonu Krēmeru pasaule pazīst kā izcilu diriģentu, vijolnieku un jauniešu kamerorķestra *Kremerata Baltica* izveidotāju un vadītāju. Tomēr tas nav viņa vienīgais talants, reizēm viņš kļūst par rakstnieku un izdod kādu grāmatu.

Šīs grāmatas nosaukums jau dod ziņu, ka tajā apkopotas autora domas – spārnotas un nespārnotas. Īpašu *garšu* grāmatai dod tas, ka tā ir trīs valodās – latviešu, krievu un angļu.

Autors saka: „Grāmata ir piezīmes uz lappušu malām.” Tās pierakstītas noteiktā laika posmā – 2020. un 2021. gadā, tātad laikā, kad visa pasaule dzīvoja kovida ēnā. Tomēr nevar teikt, ka pierakstītās domas ir skumju piepildītas. Dzīve turpinās, un to atspoguļo arī G. Krēmers jaunākajā grāmatā, lasītājiem teikdams: „Ko nevaru izteikt, to nospēlēju, ko nevaru nospēlēt, izsaku.”

No krievu un angļu valodas tulkojuši Eduards Liniņš un Gundars Āboliņš.

Atbalsta materiāls

Fragmentus no grāmatas raidījumā *Radio mazā lasītava* lasa tās tulkojāji:

<https://podfollow.com/radio-maza-lasitava/episode/c4e0f196a0830153eabd30fcef8ac72c6a1bf0f2/view>

Edgars Untāls

Korporatīvās pasakas. Tavas jaunās dzīves sākums

Rīga: Zvaigzne ABC, 2019

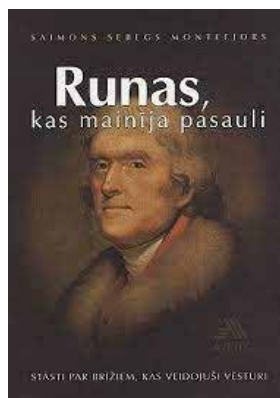
Definīcijas, kas ir korporatīvā pasaka, nav. Tā jāveido šo pasaku lasītājam. Viens domā, ka tas ir mikslis starp biznesa cilvēku veiksmes stāstiem un budismā slēptajām vērtībām, savukārt cits domā, ka tās ir personiskās izaugmes stāsti. Lai vai ko teiktu, grāmatā apkopotie darbi atbilst zināmajai tautas pasakas definīcijai – katrā ir kāds kodols, vērtība, morāle. Pasakas ir īsas – tas mūsdienu aizņemtajiem cilvēkiem noteikti patiks. Vienkārša valoda. Izlasi, un tad sākas domāšana... Tieši tas ir tas lieliskais efekts – izlasītās pasakas mudina domāt. Iespējams, tāpēc autors devis apakšvirsrakstu *Tavas jaunās dzīves sākums*.

Par izlasīto pasaku saturu var runāt dažādās mācību stundās un dažādā sabiedrībā.

Atbalsta materiāls

Edgara Untāla tīmekļvietne. Iespēja dažas pasakas izlasīt digitāli:

<https://ccgedgars.com/2014/11/27/kad-pasakas-klust-par-realitati/>

Saimons Sebegs Montefjors

Runas, kas mainīja pasauli. Stāsti par brīžiem, kas veidojuši vēsturi

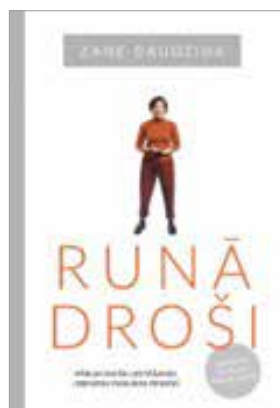
Rīga: Avots, 2011

Grāmatas ievadā autors raksta: „Slavena cilvēka runa var paust ne tikai sava laika patiesību, bet arī lielus melus.” Grāmatā apkopotas 48 dažādos laikos dzīvojušu cilvēku runas. Tās sakārtotas hronoloģiskā secībā, sākot ar Mozus laiku un beidzot ar Džordža V. Buša uzrunu tautai 2001. gada 11. septembrī. Lasītājam ir iespēja ne tikai izlasīt runas, bet iepazīt arī runu teicēju dzīvēstāstu. Lasot pirms daudziem gadiem, pat gadsimtiem teikto, veidojas priekšstats par laiku un sabiedrību tajā. Ir iedvesmojoši vārdi un ir vārdi, kuri ir skaidri meli, piemēram, Ādolfa Hitlera teiktais, ka viņš vēlas mieru: „Pasaules karā Vācija un Krievija cīnījās viena pret otru. Otro reizi tas nenotiks.”

(01.09.1939.)

Šī grāmata ir labs palīglīdzeklis, kā veidot publisko runu. Tā ir arī vērtīgs papildmateriāls, apgūstot pasaules vēsturi.

Grāmatu no angļu valodas tulkojusi Elīta Roze.

Zane Daudziņa

Runā droši. Pārliecinoša uzstāšanās jebkuras publikas priekšā

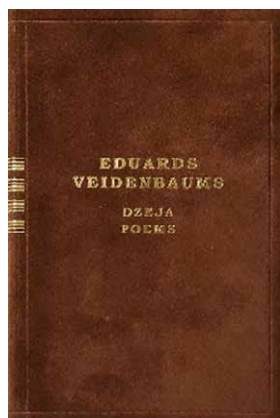
Rīga: Zvaigzne ABC, 2023

Uz grāmatas vāka redzams, ka šī ir grāmata ar video pielikumiem. Tas jaunus lasītājus varētu interesēt jo īpaši. Aktrise un runas pedagoģe Zane Daudziņa devusi iespēju gan lasīt, gan redzēt un dzirdēt dažādus runas vingrinājumus.

Mūsdienu cilvēks saprot – komunikācija kļūst arvien svarīgāka, bet ne visi jūtas droši sarunāties aci pret aci vai uzstāties lielas auditorijas priekšā. Autore izstrādājusi dažādus paņēmienus, ieteikumus, kā veidot sevi par labu runātāju, ne tikai uzstājoties, bet arī ikdienā, piemēram, runājot pa tālruni.

Grāmatā ir daudz praktisku, labu ieteikumu.

Varbūt jāsāk ar kādu mēles mežģi...

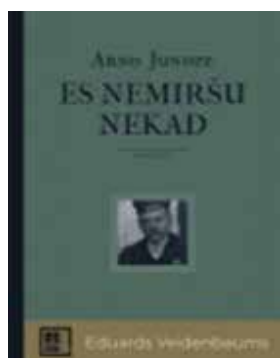
Eduards Veidenbaums

Dzeja. Poems

Rīga: *Neputns*, 2022

Kabatas formāta dzejoļu grāmatiņā publicēti 52 no 72 zināmajiem Eduarda Veidenbauma dzejoļiem. Priekšvārdu rakstījis dzejnieks un grāmatas sakārtotājs Raimonds Ķirķis. Kāpēc šo dzejas grāmatu ir vērts atvērt un lasīt? Pirmo reizi E. Veidenbauma teikto, pierakstīto var lasīt angļu valodā. Tulkotāja ir Ieva Lešinska. Līdz ar to darbs ir bilingvāls un dod iespēju E. Veidenbaumu iepazīt ļoti plašam lasītāju lokam. Bet latviešu lasītājs, lasot sen zināmās dzejnieka rindas, var apgūt angļu valodu, jo tulkojums ir blakus lapā. Ērti, parocīgi un interesanti.

Grāmata izdota izdevniecības *Neputns* bilingvālajā samta sērijā.

Arno Jundze

Es nemiršu nekad

Rīga: *Dienas Grāmata*, 2022

Grāmata ir viena no rakstnieces Gundegas Repšes rosinātās sērijas par latviešu rakstniekiem *Es esmu...* izdevumiem.

Autors izvēlējies atspoguļot dzejnieka E. Veidenbauma īsās dzīves pēdējo pusotru mēnesi. Lasītājs lasa dzejnieka dienasgrāmatu, līdz ar to rodas savdabīgs intīms tuvināšanās process. Notiek attālināta saruna.

A. Jundze ir skatījis, pētījis atstāto mantojumu un prasmīgi to ievijis šajā grāmatā. Tā sniedz arī pilnvērtīgu ieskatu tā laika lauku ļaužu dzīvē, stāstot par brāļa Kārļa saimniekošanu *Kalāčos*. Dažādu iemeslu dēļ ir izveidojies priekšstats, ka E. Veidenbaums bijis dzērājs, jautras dzīves tīkotājs. Šis literārais darbs parāda īstu, dzīvu cilvēku ar visām viņa būšanām un nebūšanām. Aizverot grāmatas pēdējo lappusi, ir vēlme atkal ieskatīties Veidenbauma atstātajā mantojumā.

P.S. Dzimtu pētnieki var izpētīt E. Veidenbauma dzimtas koku.

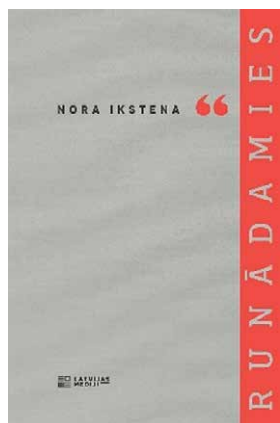
Atbalsta materiāli

Saruna ar grāmatas autoru radio raidījumā *Kultūras rondo*:

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/arno-jundzes-romans-es-nemirsu-nekad-dokumente-veidenbauma-dzive.a163109/>

Informācija par grāmatu Latvijas Televīzijā:

<https://www.youtube.com/watch?v=MNNvEY1xwS8>

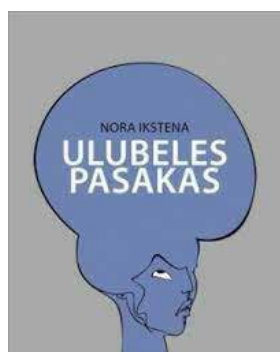

Nora Ikstena **Runādamies**

Rīga: *Latvijas Mediji*, 2020

Labā saruna vienmēr ir noderīga. Šajā grāmatā ir rakstnieces Noras Ikstenas sarunas ar cilvēkiem dažādos laikos un vietās. Bet pirmsākums ir saruna ar rakstnieku Dzintaru Sodumu. Varam lasīt intervijas ar literatūras pārstāvjiem – Imantu Ziedoni, Dagniju Dreiku, Jāni Einfeldu, Valentīnu Jākabsonu, Edvīnu Raupu, Liānu Langu, kā arī citiem kultūras jomas cilvēkiem – Renāti Blumbergu, Dairu Āboliņu un citiem. Kopumā grāmatā ir 12 sarunas. Iespējams, kādam lasītājam būs interesanti lasīt sarunu, kuras nosaukums ir *Sava ceļa gājējs*. Tā notikusi 2010. gadā, un sarunas biedrs ir Aldis Gobzems, tolaik zināms kā advokāts. Ja lasītājam patīk izrakstīt labas atziņas, tad šajā grāmatā tādas noteikti var atrast. Piemēram, dzejnieces D. Dreikas teiktais: „Cilvēka dzīve ir cilvēka dzīve, tur visu laiku kaut kas mainās un notiek.”

Caur šīm tērzēšanām lasītājs iepazīst rakstnieces uzrunātos cilvēkus. Un tā dod labu sajūtu – zināt, ka Latvijas kultūru veido labi ļaudis.

Nora Ikstena **Ulubeles pasakas**

Rīga: *Dienas Grāmata*, 2014

Grāmata ir viena no Noras Ikstenas literāro pasaku krājumiem.

Ulubele ir rakstnieces dzimtā vieta – Ikšķile, tomēr tā varētu būt arī jebkura cita Latvijas vieta, ja vien tai tuvumā ir upe. Pasakās iepazīstam Ulubeles cilvēkus – Meinardu, Kābeļu kalna Romeo un Džuljetu, savrupi dzīvojošo dārznieku un citus. Pasakā *Druku Burtlicis* teikts: „... Dieviņš bija parūpējies, lai visi neparastie ļaudis būtu atraduši savu mājvietu Ulubelē.”

Pasakas parāda latviešu valodas bagātību – sinonīmus, sakāmvārdus. Tos autore izmanto bagātīgi. Vai pasakām ir laimīgas beigas? Tas nu jāatklāj katram pašam – tāpat jāatver grāmata un jālasa. Tomēr saldsērīga sajūta vijas cauri visai grāmatai...

Atbalsta materiāls

Literatūras stunda domāta vidusskolai, tomēr ir vērts ieskatīties, arī pamatskolu beidzot:

<https://www.tavaklase.lv/video/noskanu-un-ilgu-lidzibas-maza-lielums-telainiba-un-valodas-labskaniba-noras-ikstenas-un-karla-skalbes-pasakas-2/>

Lilija Dzene

Izmeklēti raksti

Rīga: LKA E. Smiļģa teātra muzejs, *Mansards*, 2021

Jaunākās paaudzes lasītājiem Lilijas Dzenes piesaukšana, visticamāk, neko nenožīmē. Vecākā paaudze zina, ka viņa ir izcila teātra zinātniece un kritiķe. Pēc L. Dzenes aiziešanas mūžībā viņas draugi nolēma izveidot šo grāmatu, dodot iespēju iepazīt L. Dzeni gan kā zinātnieci un kritiķi, gan kā gudru, inteligentu sabiedrības pārstāvi.

Grāmatai ir divas daļas. Pirmajā lasītājs iepazīstas ar rakstiem un recenzijām. Šīs daļas veidotājs Eduarda Smiļģa muzeja vadītājs Jānis Siliņš izvēlējies 26 rakstu darbus. Tie aptver laiku no 1952. gada līdz 2006. gadam. Tātad tā ir iespēja atvērt teātra vēstures lappuses caur zinātnieces redzējumu un iepazīt daudzus leģendārus latviešu aktierus un režisorus, piemēram, Viju Artmani, Eduardu Pāvulu, Eduardu Smiļģi, Pēteri Pētersonu un citus.

Otrā grāmatas daļa ir L. Dzenes dienasgrāmata, kas tapusi laika posmā no 1961. gada līdz 2006. gadam. Ja pirmās daļas darbi ir literāri apstrādāti, *nogludināti*, tad otrajā daļā ir atstāts rakstītājas stils. Tur ir domu un darbību pieraksts. Lasītājs atver durvis uz autores privāto pasauli. Un tas ir aizraujoši – iepazīt nezināmo, neapjausto.

Starp grāmatas abām nodaļām ir publicēta Intas Kārkliņas saruna ar L. Dzeni un Evitas Sniedzes eseja.

Grāmatas noformējumam ir saistība ar Kārli Skalbi. Kāda? Katram pašam jānoskaidro.

Atbalsta materiāls

Latvijas Televīzijas informācija par grāmatu:

https://www.youtube.com/watch?v=_leMLFIJd9c

Autoru kolektīvs

Rakstniecības laboratorija

Rīga: *Dienas Grāmata*, 2023

Kā top literārs darbs? Vai viegli būt rakstniekam? Kad sākt rakstīt? Šie ir tikai nedaudzi no jautājumiem, uz kuriem atbildes var atrast šajā kopkrājumā. Publicētas 15 Latvijā zināmu rakstnieku/dzejnieku esejas. Nevar teikt, ka visas ir tikai par rakstīšanu, tomēr šis ir grāmatas atslēgas vārds. Ar un par rakstīšanu savijas lasīšana, dzīves vērošana, domāšana, rediģēšana un daudzas citas -šanas.

Grāmata noteikti patiks gudriem, erudītiem lasītājiem, bet tikpat labi tā ieinteresēs jauniem, kuram jālasa kāds latviešu autora darbs. Lasītājiem gribas uzzināt kaut ko vairāk par autoru. Un esejas dod šādu iespēju. Izlasot esejas, rodas izpratne, kāpēc vienā vai otrā darbā sižets veidojas tā un ne citādi. Patiešām laba grāmata!

Atbalsta materiāli

Saruna ar rakstnieci, grāmatas redaktori Ingu Žoludi un rakstnieku Māri Bērziņu radio raidījumā *Kultūras rondo*:

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/rakstniecibas-laboratorija-gramata-apkopotas-15-latvijas-autoru-a172392/>

Latvijas Televīzijas sižets, kurā Arno Jundze stāsta par rakstīšanu:

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/cik-viegli-but-rakstniekam-tapis-eseju-krajums-rakstniecibas-laboratorija.a494444/>

Guntis Berelis ...rakstīt...

Rīga: Orbīta, 2022

Tā nav mācību grāmata, kā rakstīt literāru darbu vai jebkuru citu rakstu darbu. Tomēr Guntis Berelis, stāstot savu un citu pieredzi, rada motivāciju lasītājam kļūt par rakstītāju. Vismaz pamēģināt. Grāmatas saturs ir bagātināts ar dažādiem interesantiem vēsturiskiem faktiem, piemēriem. Līdz ar to šis darbs kļūst par lielisku izziņas materiālu. Lasītājs noteikti izbaudīs G. Bereļa rakstīšanas stilu, izmantotos valodas līdzekļus, piemēram, interesanti veidotos salikteņus: *visviens*, *pēcgalā*, *pļāpūdēns*, *rakstāmorgāni*.

Uzmanību piesaista arī citi leksikas līdzekļi, piemēram: „Atliek tikai pirmajam teikumam piekleibēt atbilstošu turpinājumu...”

Autors vienā no grāmatas lappusēm izsakās, ka „lasītāju leģioni diedelēs autogrāfus”. Šī grāmata ir autogrāfa vērtā.

Atbalsta materiāli

Fragmenti no grāmatas:

<https://berelis.wordpress.com/2015/09/06/rakstit-gramata-par-rakstitmakslu-fragmenti/>

Saruna ar G. Bereli par grāmatu radio raidījumā *Kultūras rondo*:

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/guntis-berelis-par-rakstitmakslas-padomjiem-rakstit-iemacit-no-ma.a166110/>